RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1898. Andra Kammaren. N:o 8.

Lördagen den 19 februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades det i kammarens sammanträde den 12 dennes förda protokoll.

§ 2.

Till kammaren hade inkommit följande sjukbetyg, som upplästes:

Att ledamoten af Riksdagens Andra Kammare herr J. Bromée på grund af akut rheumatism (omalgia) är förhindrad att infinna sig i kammaren under de närmaste dagarna, intygas härmed på heder och samvete.

Stockholm den 19 febr. 1898.

Johan Almkvist
leg. läkare.

§ 3.

Efter föredragning af herr *J. Nydahls* i senaste sammanträdet bordlagda motion n:o 212 beslöt kammaren öfverlemna densamma till behandling af kammarens tillfälliga utskott n:o 4.

§ 4.

Föredrogos, hvart efter annat, och biföllos statsutskottets utlåtanden:

n:o 20, i anledning af Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande statens jernvägstrafik;

n:o 21, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beviljande af vissa förmåner för enskilda jernvägsanläggningar; och

n:o 22, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående godtgörelse till jernvägsstyrelsen för förskottsvis utgifven expropriationsersättning för viss till Luleå—Gellivarebanan hörande mark.

§ 5.

Ang. förhöjning i de vaktmästarne hos åtskilliga statsmyndigheter tillerkända löneförmåner.

I ordningen förekom dernäst *statsutskottets* utlåtande, n:o 23, i anledning af *dels* Kongl. Maj:ts proposition angående förhöjning i de vaktmästarne hos åtskilliga statsmyndigheter tillerkända löneförmåner, *dels ock* inom Riksdagen väckt motion i samma ämne.

Uti berörda proposition hade Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen att medgifva, att å staterna för åtskilliga i propositionen uppräknade verk måtte uppföras *ej mindre* för de vaktmästare, som åtnjuta i lön 800 kronor och i tjenstgöringspenningar 300 kronor, ett ålderstillägg å 100 kronor, att utgå efter fem års väl vitsordad tjenstgöring, *än äfven,* utöfver de i nämnda stater för de vaktmästare, som åtnjuta lön 500 kronor och i tjenstgöringspenningar 200 kronor eller 300 kronor, uppförda ålderstillägg å 100 kronor hvartdera, att utgå efter fem års väl vitsordad tjenstgöring, ett andra ålderstillägg likaledes å 100 kronor att utgå efter tio års så beskaffad tjenstgöring;

att utöfver det å staten för landtförsvarsdepartementets afdelning af Kongl. Maj:ts kansli för en vaktmästare å kommandoexpeditionen uppförda arfvode å 750 kronor måtte till bemälde vaktmästare efter fem års väl vitsordad tjenstgöring från fjerde hufvudtitelns anslag till ålderstillägg utgå ett ytterligare belopp af 100 kronor;

att för den vid fortifikationen anstälde vaktmästare måtte uppföras ett ålderstillägg å 100 kronor, att från fjerde hufvudtitelns anslag till ålderstillägg utgå efter fem års väl vitsordad tjenstgöring;

att med ändring af den för vaktmästarne vid länsstyrelserna gällande aflöningsstat, i hvad denna stat afser länsstyrelsen i Stockholms län, de vid nämnda länsstyrelse anstälde vaktmästare skulle ega åtnjuta ett ålderstillägg af 100 kronor efter fem års väl vitsordad tjenstgöring och ett andra ålderstillägg likaledes å 100 kronor efter ytterligare fem års så beskaffad tjenstgöring; samt

att utöfver det å staten för rikets allmänna kartverk för en vaktmästare uppförda arfvode å 900 kronor måtte till bemälde vaktmästare efter fem års väl vitsordad tjenstgöring från anslaget till rikets allmänna kartverk utgå ett ytterligare belopp af 100 kronor;

allt med iakttagande att samtliga sålunda föreslagna ålderstillägg skulle utgå under samma vilkor, som för åtnjutande af redan medgifna ålderstillägg vore bestämda, samt att de nya ålderstilläggen och förhöjda arfvodena icke i något fall finge utgå före 1899 års början.

Under *mom. a)* af förevarande utlåtande hemstälde emellertid utskottet, att den af Kongl. Maj:t gjorda framställningen icke måtte af Riksdagen bifallas.

Häremot hade reservation anmälts af herr *von Friesen.*

Ang. förhöjning i de vaktmästarne hos åtskilliga statsmyndigheter tillerkända löneförmåner. (Forts.)

Efter uppläsande af utskottets hemställan begärdes ordet af

Herr Odencrants, som yttrade: Herr grefve och talman! Mina herrar! I frågans nuvarande läge skall jag icke tillåta mig att framställa något yrkande vare sig på bifall till eller afslag å det nu föredragna betänkandet.

Men jag har begärt ordet för att understryka en punkt i statsutskottets motivering, den punkt nemligen, der utskottet säger:

»Slutligen har utskottet velat erinra, att beslut om förhöjning i löneförmånerna för vaktmästarne vid statens verk i hufvudstaden otvifvelaktigt skulle framkalla framställningar om motsvarande löneförbättringar för deras vederlikar i landsorten, hvilka senare skulle kunna åberopa, att de i afseende å tillfällen till extra förtjenst äro i sämre ställning än hufvudstadens vaktmästare.»

Under detta uttalande ligger den enligt mitt förmenande alldeles rigtiga tanken, att, om öfver hufvud taget vaktmästarne vid statens embetsverk skulle befinnas vara i behof af en löneförhöjning, detta äfven borde gälla om de vaktmästare, som äro anställda i statens embetsverk i landsortens residensstäder. Utskottet säger alldeles med sanningen öfverensstämmande, att tillfällena till extra förtjenster för vaktmästarne i landsorten måste vara betydligt färre än för dem i hufvudstaden; och hvad hyresfrågan beträffar, har på grund af särskilda omständigheter inom åtskilliga af residensstäderna i landsorten tillgången på bostäder blifvit för dessa statstjenare så knapp, och hyrorna i följd deraf stigit till så betydande belopp, att vaktmästarne derstädes med sina små inkomster fått att kämpa med verkliga svårigheter. I det hänseendet föreligga således lika ömmande omständigheter för dem, som för vaktmästarne i hufvudstaden.

Med dessa ord, herr talman, har jag endast velat uttala den förhoppningen, att, om frågan — såsom det ser ut — kommer att falla vid denna riksdag, men Kongl. Maj:t finner anledning att vid en följande riksdag framlägga ett nytt förslag i samma rigtning, Kongl. Maj:t då täcktes bland de tjenstinnehafvare, som skulle komma i åtnjutande af löneförbättring, äfven upptaga vaktmästarne vid statens embetsverk i landsortens residensstäder.

Herrar *Crusebjörn*, *Poignant* och *Göthberg* instämde häruti.

Herr von Friesen anförde: Herr talman! Jag har reserverat mig mot detta utskottets betänkande på den grund, att jag anser, att utskottet bort tillstyrka Riksdagen att bifalla Kongl. Maj:ts proposition i ämnet.

Här är, som Kammaren sett, fråga om ett lönetillägg, ett andra ålderstillägg, åt vaktmästarne vid statens verk i hufvudstaden. De flesta af dessa vaktmästare ha i begynnelselön 800 kr. och erhålla nu efter 5 års ordinarie tjenstgöring ett ålderstillägg af 100 kr. Bättre stälda äro de s. k. förste vaktmästarne, hvilka ha en lön af 1100 kr. utan något ålderstillägg. Det är nu meningen så väl att det stora

Ang. förhöjning i de vaktmästarne hos åtskilliga statsmyndigheter tillerkända löneförmåner. (Forts.)

flertalet af desse vaktmästare skulle få ett andra ålderstillägg af 100 kr. efter ytterligare 5 års ordinarie tjenstgöring, som äfven att förste vaktmästarne skulle få, hvad de ej hafva förut, nemligen ett ålderstillägg efter 5 års ordinarie tjenstgöring.

Man frågar väl då, huruvida *behof* af en sådan lönetillökning åt dessa statstjenare förefinnes. Då har man väl att se till, huruvida lefnadskostnaderna stegrats och huruvida anspråken på vaktmästarne ökats. Hvad detta sista förhållande beträffar, finner kammaren af statsrådsprotokollet, att vaktmästarnes arbete visserligen ökats under senare tider, men att detta skulle motsvaras af vissa lättnader på andra håll. Huru härmed förhåller sig, derom vill jag nu för tillfället icke yttra mig. Jag förutsätter således, att arbetsbördan nu är ungefär densamma som den var för längre tid eller för 20 år tillbaka, då i allmänhet lönerna för dessa statstjenare reglerades.

I fråga om lefnadskostnadernas stegring äro olika åsigter uttalade. Det har sagts af vaktmästarne sjelfva och från många embetsverk, att lefnadskostnaderna verkligen stigit sedan den tid, då vaktmästarnes löner reglerades, särskildt här i Stockholm. Men detta påstående har bestridts af statsutskottet, som ej velat medgifva, att någon dylik stegring i lefnadskostnaderna egt rum. Att i vissa fall, särskildt hvad hyrorna beträffar, en sådan stegring inträffat, torde dock vara obestridligt.

Men jag vill ej heller uppehålla mig längre vid denna fråga.

Det som jag tror vara alldeles obestridligt och som också betingar åtminstone en så ringa löneförbättring, som denna är, det är, att *lefnadsbehofven* under dessa tjugu år väsentligt ökats. Då kan man ju först fråga, huruvida stegrade lefnadsbehof *alltid* böra föranleda löneförhöjning. Något sådant kan jag för min del icke vara med om. Om t. ex. en tjensteman har en lön af 10,000 kr. och det framställes anspråk på löneförhöjning åt honom på den grund, att hans lefnadsbehof stegrats under de sista 20 åren, skulle jag bestämdt säga nej till en sådan framställning. I detta fall föreligger nemligen icke något skäl att på grund af lefnadsbehofvens stegring äfven öka löneförmånerna. Men om lefnadsbehofvet står på den lägsta skalan af lefnadsbehof eller åtminstone nästintill, så synes det mig, att en stegring af lefnadsbehofven med skäl bör föranleda äfven en stegring af lönen.

Men hafva då verkligen inom den samhällsklass, dit desse vaktmästare höra, lefnadsbehofven stegrats under de sista årtiondena? Ja, det tror jag man med skäl kan säga. Anledningen härtill är den, att den samhällsklass, med hvilken vaktmästarne närmast äro att jemföra, nemligen arbetarne, under den senaste tiden i allmänhet fått högre lönevilkor; arbetsprisen hafva nemligen stegrats. Dessa högre löner hafva naturligtvis, med den knappa tillgång på lifvets goda, som står denna klass till buds, ej blifvit använda till skapandet af besparingar, utan till att tillfredsställa en mycket enkel och mycket naturlig

åstundan efter ett något bättre lefnadssätt, än de dittills fört. I följd häraf hafva lefnadsbehofven inom dessa klasser blifvit stegrade. Den omständighet, att arbetsprisen i allmänhet stigit, har sålunda med nödvändighet framkallat ett behof af ökade inkomster för desse statens lägste tjenare, vaktmästarne.

Ang. förhöjning i de vaktmästarne hos åtskilliga statsmyndigheter tillerkända löneförmåner. (Forts.)

Jag tror icke, att det är rätt att sätta jemte hvarandra en jemförelse mellan vaktmästarne och arbetarne, å ena sidan, och en jemförelse mellan vissa statens tjenstemän och personer i enskild tjenst, å den andra sidan. Ty om man kommer till en sådan lönegrad, som den jag nyss nämnde, eller 10,000 kronor och säger, att den enskilda industrien erbjuder en person i den ställning, som svarar mot denna lönegrad, långt fördelaktigare vilkor än staten, så förefinnes, så vidt jag kan finna, icke uti det åberopade förhållandet skäl att höja lönen för en dylik tjensteman. Att den enskilda industrien der bjuder mera, beror nemligen derpå, att den vill bereda vederbörande tillfälle att antingen föra ett dyrbart lif eller samla förmögenhet — men en sådan beräkning kan aldrig komma att läggas till grund för statens sätt att aflöna sina tjenstemän. I förevarande fall åter är det icke så; här gäller det endast tillfredställandet af behofven för dagen, om jag så får säga; och här är det klart, att om dessa behof i allmänhet stegrats för de lägre samhällsklasserna, skall detta ovilkorligen draga med sig ett behof af ökade löner för nu i fråga varande statstjenare. Jag tror således, att det var fullt berättigadt att framlägga denna kongl. proposition i fråga om vaktmästarnes i hufvudstaden löneförmåner.

Det är visserligen sant, att vaktmästarne hafva, i jemförelse med enskildes arbetare, fördelen af pensionsrätt och af en fastare ställning; men den förmånen hjelper dem icke, när det gäller att tillfredsställa de dagliga behofven, ty, om de ock få det någorlunda bra på ålderdomen, ha de ingen nytta deraf, då det gäller att betala veckans räkningar.

Man har sagt, att det tyckes, som om här icke skulle behöfvas någon löneförhöjning, derför att antalet sökande till dessa vaktmästareplatser alltid är så stort. Ja, när en fast anställning erbjudes, kan jag undra, *huru låg* lönen skulle vara, för att icke en mängd sökande skulle finnas. Men icke blir den, som får platsen, lyckligare derigenom, att det är så många, som icke få den; — det hjelper honom ej att betala räkningarna.

Slutligen har vidrörts — och det gjordes äfven af den siste ärade talaren — förhållandet med vaktmästarne i landsorten, och det har sagts, att de skulle hafva samma behof af en löneförhöjning som vaktmästarne i hufvudstaden. Derom vill jag icke yttra mig; jag vill icke bestrida, att så kan vara fallet, men någon utredning härom föreligger icke. Så mycket är dock säkert, att icke kan det *skada* vaktmästarne i landsorten, om vaktmästarne i hufvudstaden nu skulle få denna löneförhöjning, utan snarare tvärtom. Detta har också statsutskottet antydt, då det sagt, att om vaktmästarne i hufvudstaden finge denna

Ang. förhöjning i de vaktmästarne hos åtskilliga statsmyndigheter tillerkända löneförmåner. (Forts.)

löneförhöjning, skulle det bli svårt att tillbakahålla en löneförhöjning äfven för vaktmästarne i landsorten.

Om jag således finner, att rent sakliga skäl här tala för en löneförhöjning, vill jag tillika säga, att den form, som valts för denna förhöjning, enligt min tanke är den allra lämpligaste. Ty ålderstillägg är, så vidt jag kan se, en synnerligen förträfflig form för löneökning vid uppgörandet af lönestater. Det ligger ju i menniskornas natur att ständigt vilja sträfva till något bättre, och kunna de blott hoppas derpå, känna de sig lyckliga. Derför tror jag, att äfven ett så litet tillägg i årslönen, som här ifrågasatts, eller etthundra kronor, skulle verka mycket välgörande på den klass af statstjenare, hvarom här är fråga.

Ja, frågans läge är nu det, att de här i fråga varande lägsta statstjenarne hafva lyckats att få det öfvervägande flertalet af myndigheter på sin sida — alla utom generaltullstyrelsen hafva tillstyrkt den ifrågavarande löneförhöjningen — och de hafva slutligen lyckats att på sin sida också få Kongl. Maj:t. Då synes det mig, som om det skulle vara rigtigast, att, när Kongl. Maj:t till förmån för dessa mycket lågt aflönade statstjenare drar en vexel på representationen, representationen också accepterar den vexeln.

Jag ber, herr talman, att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Med herr von Friesen förenade sig herrar *Höjer*, *A. Hedin*, *Th. Nordström*, *Nyström*, *Wallis*, *Wavrinsky*, *Byström*, *Bergström*, *Branting*, *Berg*, *Hammarlund*, *Elis Nilson*, *Vahlin* och *Nydahl*.

Vidare yttrade:

Herr Lindhagen: Då jag läste statsutskottets utlåtande i förevarande fråga, frapperade mig den omständigheten, att det icke blott af statsutskottet utan äfven af vissa myndigheter påståtts och på sätt och vis af Kongl. Maj:t medgifvits, att lefnadskostnaderna under de 20 sista åren icke afsevärdt ökats. Jag har för min del alltid haft för mig, att det är en ostridig sak att motsatsen är förhållandet.

Men nu kan det ju hända, att den dyrtid, som inföll under någon tid af 1870-talet, legat till grund för den löneregleringen, som egt rum, bland annat, äfven för dessa vaktmästare, hvarom dock utredningen icke gifver något bestämdt vid handen. Det må emellertid vara huru som helst med den saken, huruvida en absolut stegring af lefnadsomkostnaderna egt rum eller icke. Här är ett annat, på sätt och vis redan påpekadt förhållande afgörande, nemligen att lefnadsbehofven stigit. Men detta icke blott för dessa vaktmästare, utan i det stora hela till följd af utvecklingen, som gått till ett bättre. Både i stad och på land, och i all synnerhet i Stockholm, har man bland de lägst aflönade klasserna fått anspråk på litet bättre kläder, i någon

Ang. förhöjning i de vaktmästarne hos åtskilliga statsmyndigheter tillerkända löneförmåner. (Forts.)

mån sundare bostad, något rikligare föda och äfven någon slant öfver till förströelser. Att behofven sålunda stigit för den stora massan af befolkningen, hvilket nationalekonomerna kalla att existensminimum höjts, detta betyder helt enkelt att lefnadskostnaderna ökats så, att den enskilde icke kan på något sätt frigöra sig ifrån detta faktum. Men förhåller det sig så, har utskottet ju icke rätt i sin hufvudmotivering.

Men om man är oviss, huruvida lefnadskostnaderna stigit eller icke, så bör man väl i allt fall icke vara så samvetsgrann att icke kunna våga sig på att låta en släng af slefven få råka här och hvar några af de många, hvilka, om vi vilja vara ärliga, dock hufvudsakligen bidragit till de stora statsinkomster, med hvilka Riksdagen nu spenderar. Särskildt synes det mig, att man, om icke af andra anledningar, så åtminstone af klokhetsskäl bör i detta hänseende visa sig litet frikostig, helst när detta kan ske för så billigt pris, som här är ifrågasatt. Ty de belopp Kongl. Maj:t föreslagit äro ju påfallande obetydliga i jemförelse med de summor, med hvilka vi numera i allmänhet äro vana att röra oss.

Hvad beträffar statsutskottets erinran, att statstjenarne genom pensioner och annat intaga en tryggare ställning, så tror jag ej heller, att statsmakterna böra vara rädda för att de lägsta statstjenarne komma till något bättre vilkor än enskildas arbetare. Ty det stora målet, som öfvergår alla andra, är ju att befolkningen i allmänhet beredes så pass godt underhåll, att den kan föra icke en nedtryckt, utan en dräglig tillvaro. Vill man timra upp samhällsbyggnaden med hållbart virke, så gäller det att gifva de stora lagren så långt ske kan goda vilkor och icke blott taga hänsyn till »ömmande omständigheter», som statsutskottet säger. I detta afseende förefaller det mig, som om statsmakterna gent emot *sina* lägst aflönade arbetare borde föregå med godt exempel.

Jag vill till sist erinra, att i de embetsverk, der de nu ifrågavarande vaktmästarne hafva tjenstgöring, för de högre tjenstemännen i allmänhet finnas två ålderstillägg — och man kan många gånger säga, att det finnes flera ålderstillägg dessutom, derigenom att vederbörande befordras till anställning med högre lön och dermed följande ytterligare ett ålderstillägg. Jag kan nu icke förstå, hvarför just de lägst aflönade tjensteinnehafvarne skulle anses vara mindre förtjenta af ålderstillägg än de rikligare aflönade. Tvärtom föreställer jag mig lifligt, att för de lägre klasserna, der lönen är afpassad efter de oundgängligaste lefnadsbehofven, ett ålderstillägg skall framstå som mera nödvändigt än för de embets- och tjenstemän, som äro rikligare aflönade.

På dessa grunder, herr talman, ber jag att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Ivar Månsson: Herr talman, mina herrar! Jag ber att få påpeka, att, då dessa nu ifrågavarande löner sist reglerades för om-

Ang. förhöjning i de vaktmästarne hos åtskilliga statsmyndigheter tillerkända löneförmåner. (Forts.)

kring 20 år sedan, på 1870-talet, det var under en tid, då, som jag tror alla måste erkänna, lefnadsomkostnaderna i alla afseenden, möjligen med undantag af hyrorna, voro betydligt högre än hvad de nu äro. Vid alla löneregleringar, som då skedde, gick man ut ifrån de s. k. dyrtidstilläggen, som på den tiden existerade, och om hvilka, som herrarne torde känna till, då var så mycken strid och så mycket tal här i Riksdagen. Eftersom dessa dyrtidstillägg existerat i många år, lades de till de ordinarie lönerna och blefva på det viset fixerade och fastslagna. Således blefvo dyrtidstilläggen tillagda de ordinarie lönerna under en tid, då allt var så dyrt, då priserna på de flesta lifsförnödenheter voro så höga, som de aldrig varit sedan dess. Detta tal om dyra lefnadsomkostnader tror jag derför icke kan här anföras såsom något skäl.

Går jag så öfver till lefnadsbehofven, så erkänner jag villigt, att de hafva stigit. Hvad som är orsaken dertill, ja, mina herrar, det är icke så godt att säga, och det tror jag för öfrigt vi icke böra inlåta oss på. Faktum är i alla fall att de stigit. Men faktum är också — så vidt jag tror mig känna förhållandena — att just de personer, åt hvilka det här är fråga om att ge lönetillägg, äro de som dra fördel utaf lefnadsbehofvens stigande, ty just på grund deraf äro de i tillfälle att göra sig extra förtjenster, mycket mer betydande än någonsin förut. Det är allmänt bekant, att vaktmästare på sina bisysselsättningar ofta kunna skaffa sig en extra förtjenst af 8 à 10 kronor för afton; detta lärer till och med förekomma mycket, mycket ofta. Således drar jag den slutsatsen, att stegringen i lefnadsbehof snarare skaffar dem en förhöjning i deras inkomster än tvärtom.

Nu vill man jemföra dessa vaktmästares lönevilkor med enskilda personers, enskilda arbetares, enskilda vaktmästares. Ja, det kan jag för min del icke vara med om, ty jag anser, att någon jemförelse dem emellan svårligen kan göras. En vaktmästare i ett enskildt verk, hos en enskild person, hans arbete och tid tagas nemligen i anspråk nära nog dagen om, och han vet icke huru länge han får ha sin plats qvar, och han vet ej heller, om han, då han är oförmögen till arbete, kan få ett öre till försörjning under återstående delen af sitt lif. Så är icke förhållandet med dessa statsvaktmästare. Deras tjenstgöring i verken räcker en 4 à 5 timmar om dagen, och derefter ha de sin tid disponibel till att företaga sig hvad de vilja. Det kan icke gerna antagas, att en karl i sina bästa år i en sådan ställning icke skulle arbeta mera än en så pass kort tid af dagen. Det kan heller icke komma i fråga annat, än att de skaffa sig annan sysselsättning dessutom. Således är det faktiskt redan i nu påpekade afseenden en ofantligt stor skilnad mellan enskilda arbetare och dessa vaktmästare, men dertill kommer, att dessa senare hafva sin pension, då de icke förmå tjenstgöra längre.

Hvad nu beträffar talet om myndigheternas tillstyrkande, ber jag att få säga, att man ovilkorligen måste taga hänsyn till äfven hvad

generaltullstyrelsen i detta fall anfört i sitt utlåtande, och om herrarne vilja taga del af statskontorets utlåtande, så innehåller detta, åtminstone som jag läst det, ett enhälligt tillstyrkande af hvad generaltullstyrelsen anfört, nemligen att något talande skäl icke förefinnes för en sådan löneförhöjning.

Ang. förhöjning i de vaktmästarne hos åtskilliga statsmyndigheter tillerkända löneförmåner. (Forts.)

Och, mina herrar, det är absolut säkert, att skall man höja lönerna för vaktmästarne i Stockholm, måste man vara betänkt på att göra det efter hela linien i hela landet. Ty dels hafva vaktmästarne i landsorten icke mindre att göra, dels hafva de på långt när icke de tillfällen att skaffa sig extra förtjenster, som erbjuda sig för vaktmästarne här i Stockholm. Det tror jag således vi måste vara betänkta på, och jag tycker verkligen, att den talare, som uppträdde till förmån för vaktmästarne i landsorten, i detta afseende hade fullkomligt rätt, ty skall det ena gälla som skäl, måste också det andra gälla som skäl. Och, mina herrar, det kan ifrågasättas, om icke dessa skäl kunna komma att förebäras och framdragas till förmån för en löneförhöjning för embetsmannacorpsen i dess helhet. Förra gången, på 1870-talet, då man reglerade lönerna, började man uppifrån och gick nedåt; — nu börjar man nedifrån och vill kanske gå uppåt. Men jag tror, som nämndt, att då den löneregler ing, som egde rum på 1870-talet, vidtogs på grund af särskilda omständigheter och med hänsyn till då rådande höga pris å lifsförnödenheter, kan det nu icke vara rätt och skäl att på den grund åter höja lönerna.

Det har vidare framhållits, att vaktmästarne i fråga få gå så länge såsom extra vaktmästare här i verken, innan de erhålla ordinarie beställning. Men hvarför få de göra detta? Jo, derför att de *vilja* dit, vilja hafva dessa platser och för den skull gerna underkasta sig en eller annan uppoffring, om de blott en gång få en sådan anställning. Detta förhållande måtte väl vittna om, att platserna äro eftersökta. För öfrigt betyder det föga eller intet, om vaktmästarne få gå länge såsom extra ordinarier; ty derunder tjenstgöra de endast vid förefallande behof och disponera i öfrigt hela sin tid samt äro alldeles oberoende. Inkallas de till tjenstgöring, få de ersättning. Jag kan således icke finna den nämnda omständigheten så farlig, som man velat göra troligt.

Undersöker man förhållandena, skall man också finna, att vaktmästarne i allmänhet reda sig bra, ja, ej sällan hafva det mycket bättre än många af tjenstemännen.

Detta är de upplysningar och uppgifter, jag har fått, och som kommit oss i statsutskottet till del, då vi sökt taga närmare reda på saken.

Under sådana förhållanden har det, herr talman, varit mig omöjligt att i statsutskottet vara med om denna anslagsbegäran; och det är derför, som jag också ber att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Ang. förhöjning i de vaktmästarne hos åtskilliga statsmyndigheter tillerkända löneförmåner. (Forts.)

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet grefve Wachtmeister: Herr talman, mina herrar! Då regeringen hade att till behandling företaga de från de flesta vaktmästare vid embetsverken här i Stockholm inkomna ansökningar om någon löneförbättring, fans det ju åtskilliga skäl både för och mot, som det gälde att väga mot hvarandra.

Mot bifall till petitionen kunde ju anföras, att lefnadskostnaderna på det hela taget icke kunna sägas hafva i någon mera afsevärd grad stigit, sedan lönerna fastställts på 1870-talet, om de å andra sidan väl icke heller gått ned. Den stegring, om hvilken man kan tala, torde egentligen afse kläder, möbler och andra bohagsting, hvilka nu torde vara något dyrare än på 70-talet.

Vidare kunde anföras såsom skäl emot, dels att vaktmästarnes arbete icke så litet lindrats genom telefonens tillkomst; och dels slutligen den omständigheten — hvilket också statsutskottet i sitt utlåtande påpekat — att åtskilliga vaktmästare äro i tillfälle att skaffa sig extra inkomster.

Hvad det sista motskälet beträffar, tror jag emellertid, att man betydligt öfverskattat vigten af dessa extra inkomster. Det är nog sant, att ganska många vaktmästare äro i den lyckliga ställning, att de kunna skaffa sig sådana inkomster. Bäst situerade äro de, som kunna skaffa sig verksamhet som uppassare; och bland dem är det nog åtskilliga, som förtjena så pass mycket, att de icke behöfva någon löneförbättring. Men för att lämpa sig för denna verksamhet fordras att vara i besittning af vissa egenskaper, som icke stå alla till buds; man kan vara en mycket duglig och bra vaktmästare utan att derför lämpa sig till uppassare. Det finnes väl ett eller annat slag af biförtjenst, som en vaktmästare dessutom kan bereda sig. Men alldeles säkert är, att det finnes många vaktmästare, som icke hafva något tillfälle att skaffa sig extra inkomster. Jag tror derför icke, att det är rätt, att, då det gäller att bestämma aflöningen för vaktmästarne, i någon högre grad taga hänsyn till något så osäkert och oberäkneligt som dessa extra inkomster. För att man skulle vara berättigad dertill, fordrades, att det stode i vaktmästarnes eget skön att skaffa sig dessa inkomster. Men det är icke alltid fallet. Och det vore hårdt för dem, som icke hafva någon möjlighet att skaffa sig sådan biförtjenst, om denna omständighet skulle influera på lönernas bestämmande.

För *bifall* till ansökningarne har åter kunnat anföras, att tjenstgöringstiden för vaktmästarne i embetsverken utan tvifvel på senare tid blifvit utsträckt. De måste — åtminstone i de större statsdepartementen — vara uppe vid 11- eller ½ 11-tiden på dagen och komma mycket sällan derifrån förr än kl. ½ 5 eller 5 — vid vissa tider på året ännu senare; och på eftermiddagarne hafva de att gå omkring med portföljer och papper, så att de först sent på qvällen blifva lediga.

Vidare är det ett faktum, att afstånden här i Stockholm ökats, så att vaktmästarne hafva längre kurser att gå än förut.

Ang. förhöjning i de vaktmästarne hos åtskilliga statsmyndigheter tillerkända löneförmåner. (Forts.)

De skäl för och emot, om hvilka jag nu talat, borde vara af den beskaffenhet, att de ungefär uppväga eller taga ut hvarandra. Fäster man sig endast vid dem, torde det icke ha förefunnits någon anledning för regeringen att vidtaga någon åtgärd i saken. Men regeringen har icke ansett sig kunna eller böra lemna ur sigte den omständigheten, att en *stegring i arbetslönerna* i allmänhet utan tvifvel inträdt, sedan vaktmästarnes löner fastställts.

Nu är det så, att den ställning, som staten intager till dem bland sina tjenare, som höra till betjentklassen eller den i inskränkt mening så kallade arbetande klassen, är något olika mot den, som staten intager till öfriga statstjenare. De förra äro, såsom nämndt, arbetare, och den ställning, staten intager till dem, är ungefär sådan som den enskilde arbetsgifvarens till sina arbetare. Jag menar, att, då aflöning till vaktmästare eller betjente i allmänhet skall bestämmas, man måste i afsevärd mån fästa sig vid de arbetspriser, som gälla å den allmänna arbetsmarknaden. Jag är derför af olika mening mot statsutskottet, då utskottet anser jemförelsen med personer i enskild tjenst vara af mindre betydelse i fråga om vaktmästarne än i fråga om andra löntagare. Det är snarare tvärtom.

Nu vill jag visserligen medgifva, att den fastare ställning, som en statsvaktmästare innehar, kan och bör föranleda dertill, att hans aflöning sättes något lägre än den, som en hos enskild person eller i enskildt verk anställd vaktmästare kan göra anspråk på. Men jag ber att få fästa uppmärksamheten dervid, att det plus i förmån, som en sådan fastare ställning innebär, icke har samma betydelse, då det gäller vaktmästare och andra betjente, som då det är fråga om tjenstemän. Båda hafva pensionsrätt — det är sant —; och likaså sitter nog en statens vaktmästare något fastare på sin plats än en i enskild tjenst anställd arbetare. Men jag tror icke, att, då det är fråga om vaktmästare, man kan tala om någon motsvarighet till den sociala position, som i allmänhet är förenad med anställning i statens tjenst och som gör en dylik anställning begärlig. Likaledes har en vaktmästare i helt ringa eller ingen grad att räkna på den utsigt till befordran, som en tjensteman eger och som kommer honom att nöja sig med ett lönebelopp, som han eljest skulle finna otillfredsställande.

Aflöningen till en vaktmästare kan och bör således af skäl, som förut nämnts, sättas något lägre än aflöningen till en i enskild tjenst varande arbetare. Denna proportion iakttogs nog också på den tid, då lönerna till vaktmästarne fastställdes. Sedan hafva arbetslönerna i allmänhet stigit. Och jag tror, att en enskild arbetsgifvare, i samma ställning som staten gent emot vaktmästarne, skulle finna sig föranlåten att under sådana förhållanden något höja lönen för sina arbetere.

Regeringen har derför ansett sig böra till Riksdagens öfvervägande hemställa, huruvida Riksdagen icke skulle anse det skäligt och billigt, att staten äfven i någon mån höjde aflöningen till sina vaktmästare.

Ang. förhöjning i de vaktmästarne hos åtskilliga statsmyndigheter tillerkända löneförmåner. (Forts.)

Som herrarne veta, hafva de allra flesta vaktmästare i statens verk en aflöning af 800 kronor och efter 5 år 900 kronor samt några få — förste vaktmästarne — 1,100 kronor. Dessa belopp äro — det måste erkännas — ganska knappa, då man tänker på, att vaktmästarne icke såsom andra arbetstagare alla arbetsdagar i veckan kunna gå klädda i arbetsdrägt, utan att man har anspråk på, att de skola vara snyggt klädda. Likaså kan man icke annat än säga, att den pension, som åtnjutes af vaktmästarne, eller 600 kronor för vaktmästare i allmänhet och 800 kronor för förste vaktmästare, är ganska knapp.

Hvad slutligen beträffar det skäl för afslag, statsutskottet anfört, nemligen att ett bifall till Kongl. Maj:ts proposition skulle framkalla likartade ansökningar från vaktmästarne i landsorten, är det en sak, som icke nu föreligger till pröfning. Men man måste i allt fall erkänna, att lefnadskostnaderna för vaktmästarne här i Stockholm äro större än för vaktmästarne i landsorten. Detta förhållande har ju äfven beaktats, då det gält att fastställa arfvode åt brefbärare och andra betjente.

Jag anhåller att få till det bästa anbefalla denna sak åt kammarens behjertande.

Herr Andersson i Malmö: Herr talman, mina herrar! Oaktadt sparsamhetsvän, har jag likväl inom Riksdagen i allmänhet röstat för bifall till sådana framställningar, som haft till syftemål att förbättra de mindre bemedlades ställning i samhället, och jag kommer äfven att göra det vid detta tillfälle.

Ett af de skäl, som statsutskottet anför för afslag på den gjorda framställningen, är, att vaktmästarne här i Stockholm hafva så många tillfällen till biförtjenst, att det icke är nödigt gifva dem det begärda ålderstillägget.

Jag vill gifva statsutskottet rätt härvidlag. Men jag tror, att detta gäller mer om de extra vaktmästarne än om de ordinarie. Som herrarne veta, få oftast de extra vaktmästarne gå 10, 15, ja, jag har hört sägas ända till 20 år i väntan på någon ordinarie plats. Och om de hinna att blifva ordinarie vaktmästare, hafva de ofta uppnått 40 à 50 års ålder. Det är ju helt naturligt, att, då en menniska är 40, 45 eller 50 år, hon knappast kan blifva antagen såsom uppassare vid någon restaurant. Der vill man i allmänhet hafva ungt och flinkt folk, så att man endast sällan antager dem, som hunnit till sådan ålder, som jag nämnde.

Vidare har statsutskottet såsom skäl för afslag anfört, att lefnadskostnaderna icke skulle vara dyrare nu än för 20 år sedan.

Jag kan verkligen icke förstå ett sådant resonement. Ty det må vi väl alla erkänna, att priserna ställa sig ojemförligt högre nu än för 20 år tillbaka. Och det är ju en helt naturlig sak. Som herrarne veta, hafva också i allmänhet arbetarne numera betingat sig

en mycket större betalning än förut för det arbete, de utföra. Ja, jag kan säga herrarne, att inom de allra flesta industrigrenar har arbetsförtjensten ökats med 50, ja, kanske ända till 100 % mot hvad förhållandet var för 20 år sedan. Och hvem får betala denna tillökning?

Ang. förhöjning i de vaktmästarne hos åtskilliga statsmyndigheter tillerkända löneförmåner. (Forts.)

Jo, det blir konsumenterna, och bland konsumenterna får man väl också räkna vaktmästarne. I det samhälle, jag tillhör, kunde man för 20 år sedan få hyra en lägenhet om ett rum med kök för 8 kr. i månaden. Och hvad kostar nu en sådan lägenhet? Jo, 14 à 15 kr. i månaden. Då kunde man vidare få hyra två rum med kök för 12 à 15 kr. i månaden och nu kostar en dylik lägenhet 18 à 20, ja, till och med 25 kr. per månad. Jag hemställer till herrarne, huruvida detta icke är en ökning af lefnadskostnaderna. Likadant är förhållandet, om man ser på priset å kläder och matvaror och för öfrigt å allt, som är nödvändigt för lifsuppehället. Åtminstone nere i Malmö hafva prisen å allting sådant stegrats rätt mycket, och jag föreställer mig, att de gjort det ej mindre här i Stockholm.

Den form, som regeringen gifvit åt sitt förslag att bereda vaktmästarne en något högre aflöning — (nemligen som ålderstillägg) — finner jag vidare i likhet med den förste talaren på stockholmsbänken vara väl vald, enär det ju är helt naturligt, att en menniska, när hon uppnår högre lefnadsålder, behöfver bättre löneförmåner, i synnerhet som mannen då vanligen bildat familj.

Jag sade i början af mitt anförande, att jag i allmänhet röstat för en förbättring af de mindre bemedlades ställning. Jag gjorde detta, då det gälde förhöjning af dagaflöningen åt underofficerarne vid våra regementen; jag gjorde det, då det gälde löneförhöjning åt postvaktbetjente, jag gjorde det, då det gälde ökad aflöning åt stationskarlarne, och jag kommer äfven att göra det nu, då det gäller vaktmästarne vid våra embetsverk. Jag får således yrka afslag å statsutskottets hemställan och bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr *Thylander* instämde häruti.

Herr Odencrants: Det förefaller mig, som om den ärade reservanten inom statsutskottet, som näst efter mig hade ordet, missuppfattat mitt förra yttrande, då han trodde, att jag var emot den *nu* ifrågasatta löneförhöjningen. Detta var så mycket mindre fallet, som jag i allo delar hans tanke, att om frågan nu löses på sätt Kongl. Maj:t föreslagit, skola, såsom herr Ivar Månsson jemväl framhöll, de berättigade anspråken från landsortsvaktmästarnes sida i sinom tid också tillgodoses och således äfven den sak, som närmast ligger mig om hjertat, en annan gång vinna framgång. Det är endast härom, jag velat upplysa den ärade talaren, hvars reservation således har mina lifligaste sympatier.

Herr von Friesen: Jag uppkallades att begära ordet af ett yttrande af den ärade ledamot af statsutskottet, som försvarade utskottets

Ang. förhöjning i de vaktmästarne hos åtskilliga statsmyndigheter tillerkända löneförmåner. (Forts.)

betänkande, ty han erinrade mig om, att — jag försäkrar, alldeles oafsigtligt — jag glömt vidröra en omständighet, som jag tänkt att något yttra mig om, nemligen angående vaktmästarnes extra inkomster. Men efter det herr finansministern på ett så fullständigt och uttömmande sätt belyst denna sida af frågan, har jag egentligen icke någonting mera att tillägga. Jag vill endast säga, att det icke alltid torde vara så lyckligt för vaktmästarne, att de kunna skaffa sig extra inkomster, ty det extra arbete, som de i allmänhet kunna skaffa sig, sliter i hög grad upp deras både kropps- och själskrafter, för att nu icke tala om att det kan vara ganska helsofarligt, såsom exempelvis när de skola vara rockemottagare i teatrarnes korridorer. Det kan derför mycket väl hända, att det alls icke är lyckligare ställdt i de vaktmästarefamiljer, der familjefadern kunnat skaffa sig extra förtjenst, än der så icke är förhållandet.

För öfrigt, om det också är sant, att tillfällena till extra förtjenst här i Stockolm blifvit betydligt ökade genom stadens utveckling, så ha å andra sidan också de, som slås om dessa extra förtjenster, betydligt ökats i antal.

Hvad slutligen beträffar yttrandet derom, att många tjenstemän ha sämre ställning än vaktmästarne, så *behöfver* detta icke bero endast derpå, att de i löneväg ha det sämre ställdt än vaktmästarne.

Herr Ivar Månsson: Herr talman! Jag begärde ordet med anledning af herr Anderssons i Malmö yttrande, och jag ber att få säga, att han icke måtte ha rigtigt godt minne af huru förhållandena gestaltade sig på 1870-talet med afseende å prisen på lifsförnödenheter, ty hade han det, skulle han bestämdt icke kunnat yttra sig så, som han nu gjort. Så — om jag må begagna det uttrycket — alldeles uppåt väggarne origtig var hans framställning. Sålunda gälde på 1870-talet — åren 1873, 1874, 1875 och 1876 — enligt en uträkning, som en annan ledamot af kammaren gjort, rågen i medeltal 19 kr. 50 öre per tunna, ehuru den också många gånger under dessa år stod uppe i 27, 28, ja, till och med 29 kr. per tunna, och allt annat var i förhållande derefter. Nu åter gäller rågen 12 kr. 50 öre per 100 kilo, och man kan således alls icke påstå, att någon stegring i prisen på lifsmedel egt rum. Att då komma med sådant tal som herr Andersson, det vittnar antingen om bristande sanningsenlighet eller också om att man icke har reda på förhållandena. Under hela den tid, då löneregleringarna för statens embetsverk genomfördes, voro nemligen lifsmedelsprisen så höga, att något motstycke dertill sedan aldrig förekommit. Jag hoppas också, att de aldrig vidare må komma att stiga så mycket; — säkert är i hvarje fall, att de hittills icke gjort det.

Det var endast detta, jag ville anmärka.

Herr A. Hedin: Till en början vill jag påpeka, hvad herr von Friesen erinrat om, eller att hela den summa, hvartill den af Kongl.

Ang. förhöjning i de vaktmästarne hos åtskilliga statsmyndigheter tillerkända löneförmåner. (Forts.)

Maj:t ifrågasatta löneförbättringen skulle komma att uppgå, i sjelfva verket icke kan uppskattas till 12,000 kronor. Den skulle gå till nära 12,000 kronor under de förutsättningar, som statskontorets utlåtande innehåller, men då naturligtvis icke *alla* vaktmästare komma att få den ifrågasatta löneförhöjningen, kommer man sanningen närmare, om man säger, att maximum, hvartill utgiften skulle kunna stiga, skulle bli 10,000 kronor.

Jag begärde emellertid ordet egentligen för att få säga något litet med anledning af en anmärkning från en ärad statsutskottsledamots sida, att vaktmästarne icke ha sin tid så upptagen i tjensten, att det kan vara tillbörligt, att de skulle tillbringa all sin öfriga tid utan sysselsättning och utan bemödande att skaffa sig sådan. Det är möjligt, att detta kan gälla om en del, så vidt de icke kommit till den höga ålder, då krafterna börja svika. Men här gäller det att göra en tillämpning af hvad herr finansministern för en stund sedan mycket rigtigt erinrade om, nemligen att staten intager en annan ställning gent emot betjenteklassen, än hvad fallet är gent emot dess öfriga tjenare. Ja, detta har här en synnerlig tillämpning. Det tillkommer icke vaktmästaren att bestämma — såsom herr presidenten, herr landshöfdingen eller herr generaldirektören bestämmer, om han vill gå upp å tjensterummet en timme, två timmar eller — ingen timme alls på dagen. Det beror icke på vaktmästaren. Staten intager gent emot honom en helt annan ställning än beträffande presidenten, landshöfdingen och generaldirektören. Vaktmästaren får ofta börja sitt arbete kl. 9 på morgonen och sluta först kl. 4, 5 eller 6 på aftonen. Jag vill dock icke bestrida, att *någon* tid på aftonen kan bli öfrig att använda t. ex. på restauranter, hvilket väl är den extra förtjenst, som man här i synnerhet åsyftat. Men med afseende härå är jag i tillfälle att bestyrka den erinran, herr von Friesen gjorde, då han sade, att om ifrågavarande extra förtjenst hade blifvit allt flere och flere konkurrenter, hvilket säkerligen lärer uppväga den utvidgning af tillfällen till dylikt extra arbete, som man kan säga, att senare tider medfört. Jag har hört mig före på ett par byråer, der man hufvudsakligen sysselsätter sig med platsanskaffning åt arbetare inom restauranterna. På den ena frågade jag: Huru många lediga kypare ha ni nu? Härpå blef svaret: Om jag skulle räkna dem alla, blefve antalet alldeles ofantligt stort, men jag vill nu räkna af dem, som jag icke har synnerlig håg att rekommendera — det finnes inom en så stor corps helt naturligt sådana, som genom eget förvållande hafva ådragit sig den påföljden, att de icke äro lätta att placera. Nå men, frågade jag då, antalet af dem, som ni kan och vill rekommendera till plats? Ja, i så fall, blef svaret, finnes åtminstone ett femtiotal, för hvilka jag skulle vilja göra allt i verlden för att skaffa dem platser. Från en annan byrå har meddelats, att nu — och för närvarande är det den bästa tiden på vintern, bättre än under jultiden och bättre än närmare våren, ehuru väl icke så bra som på sommaren, ty då är den allra bästa tiden — vid denna tid,

Ang. förhöjning i de vaktmästarne hos åtskilliga statsmyndigheter tillerkända löneförmåner. (Forts.)

säger jag, har man på denna byrå varit uppe till en siffra af 150 arbetslösa kypare, och för närvarande, d. v. s. i dag på morgonen, har man öfver 75 eller nära 100 — siffran kunde för tillfället icke bestämdt uppgifvas. Från den senare byrån har man under den gångna tiden af tillgångar, som deltagarne under hand samlat, dagligen utdelat 40 à 50 matpolletter åt arbetslösa kypare. Det är således mycket vigtigt, hvad herr von Friesen sagt, att om också behofvet af arbetare inom detta fack ökats, så har också konkurrensen ökats i så ofantlig grad, att den nog uppväger det större behofvet.

Jag har i öfrigt ingenting att tillägga till hvad herr von Friesen yttrat och får yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Lindblad: Det har nyss yttrats, att detta förslag skulle vara förtjent af bifall på grund af det obetydliga belopp, som saken egentligen rörer, men jag tror, att frågan är långt större, än hvad den ger sig ut för att vara. Vi hafva nyss hört, huru en medlem af statsutskottet påpekade, att det kan hända, att i denna fråga spårades början till en ny löneförbättring efter hela linien. Hvad den skall gå under för namn är ännu icke antydt, men knappast kan man vänta, att den skall komma under namn af *dyrtids*tillägg.

Jag vill också framhålla, att frågan i sina konseqvenser, har långt större innebörd, än hvad man vid första påseendet kan tycka. Ingen må undra på att vi landtmän i allmänhet äro mycket ogynsamt stämda mot löneförbättringar, då det gäller embets- och tjenstemän. Vi äro nemligen i den ogynsamma belägenhet, att när vårt eget folk kommer till oss och begär löneförbättringar, nödgas vi hålla igen så mycket vi kunna.

Det yttrades här nyss från stockholmsbänken — af herr Lindhagen — att staten borde aflöna sina tjenare bättre än enskilda. Jag har en alldeles motsatt uppfattning och anser, att staten tvärtom kan aflöna sina tjenare lägre än den enskilde, enär de extra förmånerna af en mera tryggad ställning och försörjning på ålderdomen genom pension äro så vigtiga tillskott, att de böra spela en mycket stor roll, då man skall afmäta aflöningen för statens tjenare.

Jag har antydt, att konseqvenserna af en sådan här lönefråga kan spela in på helt andra områden och leda till försök att framkalla löneförbättringar äfven på landsbygden. Det är väl sant, att landtbruket för närvarande har att uthärda en svår konkurrens med industrien, som nu råkar befinna sig i ett blomstrande tillstånd och som just derför drager till sig många armar, som eljest skulle stå landtbruket till buds. Men, mina herrar, denna omständighet kan vara af öfvergående natur. Jag vill icke *hoppas,* att den skall vara det, men den är det dock med all säkerhet. Detta är en sak, som reglerar sig sjelf och som beror på tillgång och efterfrågan, men att *staten* medgifver förhöjda aflöningar åt sina tjenstemän — det må nu vara motiveradt eller icke, och i detta fall anser jag det vara det allra minst motiverade, som

kan förekomma — den omständigheten är för oss landtmän af långt större betydelse. Det kommer att af *våra* arbetare och tjenare anföras såsom ett exempel och ett fullt talande skäl för att *de* icke längre kunna finna sig nöjda med de — såsom man stundom skriker ut dem — »usla» aflöningar, som för närvarande bestås på landet.

Ang. förhöjning i de vaktmästarne hos åtskilliga statsmyndigheter tillerkända löneförmåner. (Forts.)

På grund af dessa principiella skäl ber jag att på det lifligaste få motsätta mig den föreslagna löneförhöjningen och yrka bifall till utskottets förslag.

Herr von Friesen: Det gläder mig, att ingen ledamot af statsutskottet har anfört *det* skäl, som här nyss anförts af en talare bakom mig, ty det skälet innebär, att man, oberoende af om behofvet är verkligt, blott på grund af det egna intresset, skulle underlåta att tillfredsställa detta behof. Det skälet har emellertid icke uttalats af någon annan än den talaren. Jag tror nog, att motståndet mot denna sak är lika lifligt på andra håll, men icke på grund af *det* skälet.

Den siste talaren framhöll, att denna lönetillökning förordats på grund af den ringa kostnad, som den skulle medföra. Detta är så mycket mindre sant, som det icke någonstädes i handlingarna finnes uppgifvet, till hvilket belopp den skulle komma att stiga, icke från Kongl. Maj:t, som föreslagit förhöjningen, och icke heller från annat håll. Jag bad den ärade talaren på stockholmsbänken, som nyss hade ordet, säga, huru mycket utgiften skulle kunna uppgå till, derför att jag ansåg det vara i sin ordning, att, då kammaren fattar beslut i en anslagsfråga, den skall veta, hvad kostnaden ungefärligen stiger till, och jag ansåg det vara en brist i utredningen, att icke denna upplysning blifvit lemnad. Det var således blott upplysningsvis, som kostnaden omförmäldes.

Hvad beträffar påståendet, att nu förevarande löneförbättring skulle vara inledningen till en allmän lönestegring för statens tjenstemän öfver hela landet, så betonade jag särskildt, att jag anser den vara förelöpare till en löneförhöjning i *ett* fall, nemligen för motsvarande vaktmästare i landsorten, men icke förelöpare för en löneförhöjning åt tjenstemän, som hafva löner, hvilka icke kunna jemföras med vaktmästarnes.

Häruti instämde herr *John Olsson.*

Herr Sjö: Jag medgifver villigt och gerna, att det skulle vara behagligt att tänka sig, om man såväl i statsutskottet som i Riksdagen skulle kunna bevilja alla möjliga anslag icke blott till löneförbättringar, utan äfven till andra saker, som man kunde önska sig, men det måste finnas en gräns för allt och äfven för detta.

Chefen för finansdepartementet yttrade, att de skäl, som talade för, och de, som talade mot, voro temligen lika starka, och när så är, så undrar jag, om vi icke göra rättast uti att stanna vid status quo.

Ang. förhöjning i de vaktmästarne hos åtskilliga statsmyndigheter tillerkända löneförmåner. (Forts.)

Det hufvudsakliga skäl, som vaktmästarne i sin ansökan till Kongl. Maj:t anfört för erhållande af ålderstillägg, har varit de fördyrade lefnadskostnaderna. Detta skäl har emellertid af en ledamot i statsutskottet här vederlagts, och generaltullstyrelsen har också förklarat, att dessa kostnader icke fördyrats. Äfven statskontoret har i fråga härom i hufvudsak förenat sig med tullstyrelsen, och vid sådant förhållande kan jag icke se annat, än att statsutskottet har rätt i det förslag, som det här har framlagt.

Man må betrakta denna fråga huru som helst, så är det säkert, att dessa vaktmästare icke hafva det så illa ställdt, som den ärade talaren på stockholmsbänken velat låta påskina. Jag vågar icke göra jemförelser med några statens tjenstemän på landet, men jag vill dock erinra om våra poststationsföreståndare på landsbygden. Många af dem äro icke endast i intelligens och kunnighet i skrifning och räkning, utan äfven i andra hänseenden fullt jemförliga med våra hederliga vaktmästare, men huru små löner de hafva, det veta vi nog. Det fins poststationer, som icke gifva mer än 150, 200, 250 eller 300 kronor om året, och föreståndarne måste från morgon till afton betjena allmänheten med mottagande af brefförsändelser och dylikt och hafva icke någon ledighet hvarken helgdagar eller söckendagar. Så är det icke med vaktmästarne, som blott hafva 4 à 5 timmars arbetstid och som om morgnarne och aftnarne få sysselsätta sig med andra göromål, hvilka för många äro ganska inkomstgifvande och deras lön mångdubbelt större, än poststationsföreståndare hafva. Jag kan derför icke annat än på det kraftigaste påyrka bifall till statsutskottets hemställan, helst som jag vet, att dessa herrar, när de icke längre orka tjenstgöra, hafva sin pension också. Sådan hafva deremot icke de tjenstemän, med hvilka jag nyss jemförde vaktmästarne, nemligen poststationsföreståndarne. Då jag nu påpekat, att dessa poststationsföreståndare hafva så små löner, så har jag icke velat härmed klandra generalpoststyrelsen, som naturligtvis måste se till och skydda verkets ekonomiska ställning, utan blott velat erinra härom för jemförelsens skull.

Jag slutar med att yrka bifall till utskottets hemställan.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet grefve Wachtmeister: Jag skall blott be att få inlägga en liten gensaga mot hvad talaren på kronobergsbänken yttrade derom, att jag skulle hafva sagt, att skälen för och emot en löneförbättring skulle i det närmaste väga upp hvarandra. Jag vet icke, om jag uttryckt mig så otydligt, men hvad jag gjorde, var blott, att jag räknade upp vissa skäl för och vissa skäl mot, hvilka jag ansåg taga ut hvarandra, men sedan tillkom ett skäl, som bestämdt talade *för* löneförhöjning, nemligen den stegring i allmänhet af arbetslönerna och lefnadsbehofven, som numera inträdt.

Herr Persson i Stallerhult: Statsutskottet har alltid varit ovilligt att förändra fastställda löneregleringar och förhöja löner, som

af regeringen fastslagits. I denna sin åsigt har utskottet hittills alltid haft ett stöd i Andra Kammaren, men nu synes det, som om äfven detta stöd i denna fråga skulle undanryckas utskottet. Jag tror emellertid, att det är allt skäl uti att för närvarande godkänna utskottets afstyrkande och afvakta, att frågan kommer igen i hela sin utsträckning vid en annan riksdag, då man kan få tillfälle att pröfva den. Vaktmästarne få väl vänta på den föreslagna lönetillökningen, till dess man får veta beloppet, som den skulle draga med sig.

Ang. förhöjning i de vaktmästarne hos åtskilliga statsmyndigheter tillerkända löneförmåner. (Forts.)

Utskottet har såsom skäl för afstyrkande åberopat, att vaktmästarne hafva tillfällen till biförtjenster, ty det är ju klart, att, sedan de hafva fullgjort sitt arbete i verken, de icke kunna gå sysslolösa hela den öfriga delen af dagen. Såsom man vet, träffas ju embetsmännen på sina tjensterum blott emellan klockan 10 och 2 eller 3 på dagen, och då hafva icke heller vaktmästarne längre arbetstid, men med en så kort arbetstid kan ju omöjligen en flitig arbetare vara belåten. Jag vet också, att jag icke skall blifva motsagd, då jag säger, att något reglemente icke är fastställdt för vaktmästarne, så att man kan säga, hvad de egentligen hafva att göra. Jag erinrar mig särskildt från den tiden, då jag var statsrevisor, att åtskilliga räkningar inkommo från vaktmästare i det ena eller andra verket, hvilka inköpt ljus och andra småsaker för verkets räkning. Då detta arbete gjorts utom tjenstetiden i verket, så ville de hafva särskildt betaldt för det, och räkningarna hade också blifvit betalade af verkets medel. När vaktmästarne således få betaldt till och med för arbeten inom sitt eget verk, när detta sker på andra tider, än de äro skyldiga att vara der, så får man häraf stöd för den åsigten, att de hafva många tillfällen till extra förtjenster. Men nu säges det både från statsrådsbänken och andra håll, att de också måste tjenstgöra utom embetslokalen för embetsmännen i det verk, der de äro vaktmästare. De måste springa med kappsäckar från Söder till Norr och tillbaka igen utom de tider, då de skola tjenstgöra i embetsverket. Ja, kan detta vara rätt, så undanryckes ett starkt stöd för utskottets åsigt, att de hafva tillfällen att få extra förtjenster. Jag tror dock icke, att detta är rätt eller att det varit Riksdagens mening, att vaktmästarne skulle vara, om jag så må säga, tjenstemännens drängar för den lön, de åtnjuta som vaktmästare, ty eljest måste man ju medgifva, att deras löner icke äro tillräckliga, om de beröfvas tillfälle att förtjena något extra på andra håll. Jag har också hört omtalas, att, då tjenstemännen bo på sina sommarvillor, vaktmästarne måste springa och bära deras kappsäckar till och från båtarna. Jag anser, att detta ej kan vara rätt och har derför ej velat låta detta tillfälle gå förbi utan att uttala mitt ogillande deraf. Jag tror icke, att tjenstemännen hafva rätt att utan betalning använda vaktmästarne på det sättet, utan att vaktmästarne skola hafva sitt arbete endast i verket. Har jag rätt i denna uppfattning, så äro lönerna tillräckliga, men har jag deremot orätt, så är det klart, att lönerna äro otillräckliga.

Jag skall emellertid för närvarande yrka bifall till statsutskottets förslag.

Öfverläggningen var slutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan och dels på afslag derå och bifall i stället till Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning. Herr talmannen fann den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad, men som votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemstält i mom. a af förevarande utlåtande n:o 23,

röstar Ja;

Den, det ej vill,

röstar Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets nämnda hemställan bifallit Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Omröstningen visade 134 ja och 67 nej; och hade alltså utskottets hemställan af kammaren bifallits.

Mom. b.

Bifölls jemväl.

§ 6.

Likaledes biföllos statsutskottets härefter, hvart för sig, föredragna utlåtanden:

n:o 24, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om utredning angående embets- och tjenstemäns dagliga tjenstgöringstid m. m.;

n:o 25, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till Norrköpings stad af förra hospitalslägenheten Hospitalsholmen; och

n:o 26, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående afsöndring af jord från inegorna till Sandviks f. d. säteri i Sandviks församling af Jönköpings län.

§ 7.

Efter föredragning vidare af lagutskottets utlåtande n:o 17, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse af

§ 24 i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda utlåtande hemstält.

§ 8.

Föredrogs lagutskottets utlåtande n:o 18, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lagar angående ändring i vissa delar af förordningarna om kommunalstyrelse på landet, om kommunalstyrelse i stad och om landsting den 21 mars 1862 samt af förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862.

Punkterna 1—3.

Biföllos.

Efter föredragning af *punkten 4* begärdes ordet af

Herr Svanberg, som yttrade: Emot bifall till hvad Kongl Maj:t föreslagit och lagutskottet tillstyrkt har jag icke något att erinra.

Det hade emellertid varit önskligt, att Kongl. Maj:t i sammanhang med nu förevarande förslag äfven hade framlagt förslag till sådan ändring i förordningen om kommunalstyrelse i stad, att samma fördel eller lättnad för valmännen vid anställande af samtidiga val för olika tjenstgöringstider, som nu beredes Stockholm, äfven hade kommit andra städer till del. Nu kan det komma att inträffa och är till och med troligt, att, om hädanefter i andra städer vid sådana val, som nyss nämnts, det valsätt iakttages, som nu föreskrifves för Stockholm och som i fråga derom ansetts rigtigt, valet ändock i händelse af besvär komme att upphäfvas.

Jag har velat yttra detta, men har icke något annat yrkande än om bifall till lagutskottets hemställan.

Vidare anfördes icke. Punkten bifölls.

§ 9.

Slutligen föredrogs och bifölls:

lagutskottets utlåtande, n:o 19, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse af § 58 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862, sådant detta lagrum lyder enligt förordningen den 2 december 1892.

§ 10.

Herr *L. Dahlstedt* aflemnade en af honom samt herr *G. Kronlund* undertecknad motion, n:o 213, i anledning af *dels* Kongl. Maj:ts proposition om tillgodogörande af den kronan tillkommande jordegareandel i grufva, *dels ock* Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af vissa paragrafer i grufvestadgan den 16 maj 1884.

Denna motion bordlades.

§ 11.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

bevillningsutskottets betänkanden:

n:o 2, i anledning af väckta motioner om ändringar i kongl. förordningen angående stämpelafgiften den 9 augusti 1894;

n:o 3, i anledning af väckta motioner om ändring af § 22 i kongl. förordningen angående vilkoren för försäljning af bränvin m. m. den 24 maj 1895;

n:o 4, i anledning af väckta motioner om ändring i vilkoren för försäljning af bränvin; och

n:o 5, angående föreslagna ändringar i kongl. förordningen angående bevillning af fast egendom samt af inkomst den 3 december 1897; samt

lagutskottets utlåtanden:

n:o 20, i anledning af väckt motion angående åtgärder mot missbruk af vissa äldre aktiebolags rätt att inlösa egna aktier;

n:o 21, i anledning af väckt motion angående tillägg till gällande lag beträffande testamente;

n:o 22, i anledning af väckt motion angående ändrade bestämmelser i fråga om kungörande af slutting; och

n:o 23, i anledning af väckta motioner angående ändringar i gällande bestämmelser rörande skyldigheten att deltaga i byggnad och underhåll af kyrka m. m., prestgård samt tingshus och häradsfängelse.

§ 12.

Justerades protokollsutdrag.

§ 13.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

	herr	*C. J. Hammarström*	under	3	dagar	fr. o. m.	den 22	dennes,
	,,	*A. Göransson*	,,	5	,,	,,	,, 21	,,
	,,	*L. M. Kruse*	,,	5	,,	,,	,, 22	,,
	,,	*E. Nilsson* i Kattleberg	,,	8	,,	,,	,, 23	,,
	,,	*J. Johansson* i Valared	,,	9	,,	,,	,, 23	,,
och	,,	*J. E. von Krusenstjerna*	,,	4	,,	,,	,, 20	,, .

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 12,52 e. m.

In fidem

E Nathorst Böös.